

ROMÂNUL

ABONAMENTUL
 Pe un an . . . 88.— Cor.
 Pe jumătate an 44.— "
 Pe 3 luni . . . 7.— "
 Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și strălinitate:
 Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
 pentru oras și interurbana
 Nr. 759.

REDACTIA
ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi N-ml 1/a
INSERTIUNILE
 se primesc la admia-
 stratie.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrise nu se in-
 napolază.

Italia și România.

Neutralitate sau acțiune armată?

Arad, 30 Octomvrie.

Intr'un articol deosebit asupra neutralității italo-române, ziarul italian „Sera” scrie următoarele:

„Iscusita diplomație a triplei-înțelegeri își îndreaptă din când în când îndemnul său către Italia și România, arătându-le pe prigonitorii neamurilor lor și amintindu-le marile foloase, cu cari s'ar alege, dacă ar lua parte la actualul războiu. *Trentul, Triestul, Dalmația, Istria și Valona ar trece Italiei; Transilvania României;* și spre a întări apelarea lor, adaogă, că „Italia și România trebuie să se grăbiască, căci va fi greu pe urmă de a opri pe Sârbi în marșii lor asupra Triestului și pe Ruși în înaintarea lor în Transilvania.” Puterile triplei-înțelegeri își dau seamă, că soarta lor nu s'a hotărât încă și că *Italia și România cu acel milion și jumătate de baionete de cari dispun le va chezașii isbânda.*

Un curent puternic al opiniei publice române socotește, că neutralității armate și vigilențe păstrate de Italia și România și care a corăspuns până acum intereselor celor două țări latine, *ar trebui să-i urmeze în timp potrivit o acțiune comună...*

Insă înainte de a se produce acest caz hotărâtor trebuie să experimentăm toate celelalte mijloace ce ne sunt la îndemână. Italia

și România, în înțelepciunea cerută de aceste ceasuri supreme ale istoriei, *trebuie să se gândească numai și numai la interesele lor vitale fără a se lăsa să fie influențate de simpatiile de rassă sau de animozități, oricât de îndreptățite ar fi ele.*

Văitorul Europei constă în echilibrul naționalităților sale, iar o victorie peste măsură de mare a panslavismului ar fi... primejdioasă acestui echilibru...

Greutatea puterii reprezentate de Italia și România sporește din ce în ce mai mult în adastarea lor mereu în veghe și sprijinită pe puterea lor armată. *Puterea aceasta poate să se impună chiar de acum la considerațiunea și la respectul beligeranților.*

Dacă diplomația italiană și cea română ar fi căpătat din partea Austriei garanția unor compensațiuni potrivite, ar fi frumos oare ca Italia și România să se năpustească asupra unei Austriei învinse? Dar care ar fi dimpotrivă datoria acestor state, dacă ele n'ar putea să obțină nici un fel de garanție sau asigurare, iar înaintarea Slavilor ar amenința să compromită, la hotarele Italiei ca și la granița românească, interesele lor vitale?

Răspunsul este acesta:

Neutralitatea urmează a fi păstrată până ce ea va sluji interesele italiene și române. Dacă aceste interese vor fi primejduite, atunci lozinca Italiei și României va fi următoarea: *Mai bine decât o pace fără cinste, cel mai crâncen războiu!*

Burii și războiul.

— Răscoala din Africa de sud. —

Arad, 30 Oct.

După războiul anglo-bur, Englezii au dovedit încă odată că sunt buni colonizatori — dând Burilor autonomia. Dar cu toate acestea, cu toate că politicește Burii s'au supus, — în sufletul lor, se vede, n'au putut uita, că Anglia le-a răpit independența.

În timpul războiului anglo-bur simpatiile Germanilor erau de partea Burilor și dacă interesele politice i-au împiedecat de a le veni în ajutor, voluntari germani au luptat în rândurile Burilor, iar împăratul Wilhelm II, împins de temperamentul său fugos, le-a trimis o telegramă de simpatie, care a fost declarată atunci în toată Germania ca o lipsă de cuminenie politică.

Dar Burii se vede că n'au uitat nici această telegramă.

Astfel acum Anglia chemându-i la război împotriva coloniei germane vecine, s'a lovit nu numai de o răceală glacială, dar și de un act de rebeliune fățișă. O parte din trupele bure, comandate de colonelul *Maritz*, a trecut cu arme și munițiuni de partea Germanilor și consecințele acestui act par a fi atât de grave, încât a trebuit să se proclame starea de asediu în Africa de sud.

Se pare că din această parte a coloniilor germane din Africa, vor veni încă mari surprize.

Rotterdam. — Ziarele engleze constată cu multă mirare că *răscoala din Africa de sud tot mai mult se răspândește.* Ele recunosc că nu e chestia numai de o rupere de către Anglia, ci a început un *mare războiu civil.* După unele ver-

Din războiul dela nord.

— Dela un martor ocular. —

De două luni de zile de când potopul urgiei amenință să a deslănțuit ca din senin asupra Europei „culte”, am avut ieri pentru primădată fericirea de a ajunge sub un acoperiș scutit de ploaie, vânt și frig, la o masă colegială și un vin caldșor, și de-a-mi tolăni oasele deșirate de oboseală în un pat bun boeresc.

A fost ceva neobicinuit pentru organismul epuizat de peripețiile războiului și pentru sufletul zdrobit de iritarea continuă a nesiguranței momentului...

Îmi inchipuiam dela început raiul între cei patru pereți ai camerei care mi-o pusese la dispoziție un drag prieten din copilărie, iar patul... patul mi se părea brațele deschise ale iubitei ideal care atât e de departe, și care mă chema să odihnesc pe sinu-i moale și virgin...

Bine săturat, și priment pentru primădată de atâta timp cu albituri curate, m'am tăvălit peștereste pe lințoliul alb ca spuma sub plapuma de mătase cu un dor nebun de a dormi nopți și zile, ba chiar de a nu mă mai scula niciodată. Bucuria mi-a fost fără margini, dar chiar așa și sămăgirea...

M'am svârcolit în stânga și în dreapta ceasuri de-a rândul, asudând ca într'o baie de aburi, am fumat fără încetare, am beut apă ca după război, am încercat toate posibilitățile, ca să pot să dormi nițel, dar nu mi-a succes decât abea pe la

revărsatul zorilor. Oasele amorțite ce atâta timp s'au odihnit numai pe rituri, petrii și padiment s'au desobicinuit de somieră și moliciunea ei, capul ce atâta timp s'a răzimat de ranițele cu bandajii și instrumente nu și-a găsit locul în puful pernelor de mătase... M'am trezit pela prânzișor, mai sdrobot ca la culcare, dar voios, cu energie și suflet recules...

Mirarea mea însă a fost de nedescris când prin ferestrele deschise fața soarelui tomnatic își revarsă în dungi gălbui unde palide de lumină, cu o leneșă căldură, pe când la noi în țara cea pustie zăpada s'asternea îngroșând în pături fața pământului și vântul urlă a peire...

Prietenul meu căruia i-am adus un transport de holerici de pe câmpul de război, era dus, cu ziua în cap, în bărci, la munca chemării sale...

Rămăsesem singur, cu tăcerea mormântală a camerei din cel vârf de deal și gândindu-mă la cei de acasă, mulți și îndurerăți, am prins ca datorință condeii în mână să le scriu și să le spun că ce-i războiul și cum am dus-o de două luni...

Dar... să nu se aștepte la cine știe ce poveste genială de strategie, căci cătănia nu mi-e meserie, ba chiar dacă mi-ar fi, tot nu v'ași și ti spune nimica iindcă nici eu, și nici alții de seama mea, ba nici chiar cei mai mici între cei mari nu au nici cea mai palidă idee de ceeace se petrece pe frontul de câteva sute de kilometrii.

Atâta știm, căci vedem: Inainte! Inapoi!

Apoi de barbariile, brutalitățile, năcazurile și

neajunsurile războiului, cred că nu s'a găsit nici se le descrie cu adevăr cum sunt... căci nu e limse va găsi peană omenească care să fie în stare bă, nu-s cuvinte...

De câteori nu veți fi auzit în cameră caldă cu stomacul plin dela bătrânii cari au fost pela „Cânecreț” sau pela Custozza sau veți fi cetit volume întregi despre războaiele trecute, și cu deosebire despre svârcolirile pentru independența României, cu vitejiile ororile, durerile ce isvoresc din acest rău acum încă necesar, veți fi răs, veți fi plâns, a-ți compătimit sau scrâșnit din dinți, veți fi strâns pumnii plin de ură ridicându-i către cer, și când moșul și-a sfârșit șa-vestea, sau scriitorul cartea, ați suspinat ușurați ca de o grea povară, ca de un duh necurat și tot nu ați știut nimica, că, ce însemnează un război. E ușor să porți războiul la masa verde sau la masa de scris, sau într'o cafenea lângă un șvarț la o partidă de șach, să gesticulezi, să țipi, să injuri că aici e bine și acolo e rău, că asta-i prost și cela-i laș, dar să fi în horă numai o bună săptămână, te asigur că îți trec frigurile entuziasmului ce te-au cuprins.

E greu războiul, și zic cu suflet liniștit, — deși lumea crede altmintrelea — de o miie de ori mai greu decât capturarea inimii celei mai îndârjite fetițe.

Nu amintesc de grozăvia focului și sunetului armelor ucigătoare de astăzi fiindcă cu aceste bune între rele te înveți ușor, atât e greu până ce ai intrat în joc, până ce ți-ai dat greața, mai

siuni în *Oranje* și *Transvaal* a izbucnit răscoala sub conducerea generalilor *Cristian Devet* și *Beyer*. Burii răsculați au ocupat orașul *Heilbron* și au arestat pe funcționarii de aici ai guvernului.

Pretutindeni, pe unde ajung, răsculații *desarmează trupele guvernului englez*. În *Reitz*, răsculații au oprit trenurile. Toate aceste întâmplări, spun ziarele engleze, vor sili guvernul, să aplice represalii grave.

Amsterdam. — „Telegraf” anunță, că știrile ce sosesc din Africa de sud sunt nefavorabile Englezilor. Generalul *Dewett* a pornit împotriva generalului *Botha*; la Londra e mare îngrijorarea din cauza generalului *Herzog*, care are un mare partid, Burii au prins numeroși funcționari înalți.

Gruparea forțelor pe frontul oriental.

Experiențele făcute până acum în actualul războiu, în cursul căruia s'au atins fronturi nebănuite și s'au pus în aplicare toate succesele tehnice, câștigate în cea din urmă jumătate de veac, ne-au învățat că atacurile frontale nu duc la rezultatul dorit. Tendința de a înșira pe câmpul de luptă deodată toate forțele țării a dat ca rezultat fronturi colosale. Trimitând statele combatante pe câmpul de războiu forțe aproape egale în număr, puterile, curând sau mai târziu, după succese resp. ne-succese parțiale, puterile s'au egalizat de ambele părți.

Avantajele câștigate prin ofensivă în unele puncte au fost paralizate de defensivă dușmanului favorizată de teren în celelalte puncte ale frontului, și așa succesele parțiale n'au putut fi exploatare. Multe, foarte multe trupe au sângerat făcând atacuri orbite, întreprinzând bravuri vanitoase. Rezultatul a fost totdeauna, cu tot eroismul dovedit al trupelor, că se re-curgea la sfârșit la sistemul probat de a-l înconjură pe dușman, dacă mai erau forțe la dispoziție. Momentul determinant în fazele de până acum a războiului a fost: modul de validitate al preponderanței numerice.

Foarte natural că cel amenințat să fie înconjurat a încercat totdeauna să scape de acest pericol, lungindu-și frontul tot mai mult, iar dacă nu avea la dispoziție trupele necesare în acest scop, se retrăgea de bună voie. Așa au făcut Germanii, de pildă, retrăgându-și aripa dreaptă dela Paris până la Noyon, pentru ca

să-și poată aduce forțele necesare pentru de a paraliza încercările de înconjurare ale dușmanului. Foarte natural, în aceasta își găsesc explicarea și evenimentele mai recente din Polonia rusească.

La începutul acestei luni forțe aliate germano-austro-ungare au pornit ofensiva din linia: *Lodz—Piotrkov—Iedrzejov—Opatowice—Tarnov—Grybow*. Direcțiunile ofensivei erau *Varșovia, Ivangorod, Sandomierz, Przemysl*. Rușii înaintaseră după lupta din Septembrie dela *Groddek—Ravaruska* numai până la *Wisloka* (Galiția) căci planul lor de înaintare a fost zădărnicit prin concentrarea de forțe germane în Polonia rusească. Ei au fost constrânși să renunțe la ofensiva lor și să se concentreze în o nouă grupare. Aceasta nouă grupare a Rușilor s'a întins dincolo de *Vistula* și *San*, dela *Varșovia* până jos în *Carpați*. Ofensiva germano-austro-ungară s'a desfășurat energic și cu o rapiditate extraordinară, așa că trupele noastre pe la mijlocul lui Octombrie, trecuseră peste *San* și *Vistula*. În acest timp, adică pe la mijlocul lui Octombrie s'a terminat și noua grupare a Rușilor, începând și ei o contraofensivă. Ei au concentrat pe linia *Vistula—San* afară de forțele lor principale din *Galiția*, forțe foarte însemnate din armata dela *Njemen* și corpurile din *Caucaz, Siberia* și *Turkestan*, proaspăt sosite, precum și, foarte probabil, cei 600.000 de recruți din 1914 chemați sub steag în August. Aceste forțe concentrate formează cam la 100—120 divizii. Foarte natural că acest număr e covârșitor în chip considerabil față de forțele germano-austro-ungare.

Ofensiva rusească a fost deschisă cu un atac vehement de către 8 corpuri de armată la nord de *Ivangorod*. Atacul a fost sângeros respins. Au urmat apoi ciocnirile mari de cavalerie în jur de *Sochaczew*, spre vest dela *Varșovia*, unde cavaleria rusească suferind pierderi foarte simțitoare, a fost silită să se retragă.

În acest timp, Germanii au înaintat până la 15 kilometri aproape de *Varșovia* și se găseau pe linia *Blonie—Piaseczno*. În acest moment însă Rușii au început contraofensiva lor deasupra *Vistulei* la vest și sud de *Varșovia*. Rușii înaintau dinspre nord spre *Sochaczew* și *Blonie* amenințând aripa stângă a Germanilor, pornind în aceeași vreme atacuri peste *Gora Kalwarja* spre *Piaseczno* și peste *Kozienice* spre *Radom*. Contraofensiva aceasta Rușii au deschis-o cu toată forța lor covârșitoare, dar ea n'a putut sparge falanxul trupelor germano-austro-ungare.

Numărul covârșitor s'a validat însă. Între *Sochaczew* și *Blonie*, aripa stângă a Germanilor n'a fost destul de tare și deoarece nu erau destule forțe la îndemână pentru lungirea

frontului, pentru ca să evite pericolul de a fi înconjurată s'a retras la *Skierniewice*. În urma acestei retrageri însă frontul dela *Vistula* a fost amenințat prea puțin din flanc și s'a împus retragerea, acomodându-se întreg frontul aripei dela stânga. Trupele germano-austro-ungare au evitat astfel pericolul de a fi înconjurate de Ruși și probabil ele s'au așezat în linia *Łock—Skierniewice—Radom—Sandomierz*.

Această nouă grupare face posibil de o parte ca frontul să fie lungit conform necesității, iar de altă parte ca Rușilor să le pricinuiască pierderi mari, slăbind preponderanța lor numerică în favorul nostru.

Varșovia.

II.

1). *Rimbaud* spune despre *Varșovia*: „Tăcut să te așezi pe tărâmul drept al *Vistulei* ca să poți contempla splendida panoramă a *Varșoviei*, nenumăratele clopotnițe ale bisericilor și mănăstirilor, majestuoasa cupolă a bisericii luterane, turnurile catedralei Sf. Ioan, masa impozantă a castelului regal, ale căruia terase se întind până la fluviu, citadela *Alexandru*, coșurile uzinelor ce se profilează pe orizont printre săgețile bisericilor latine și cupolele rotunde ale bisericilor grece, masivele de arbori din grădina *Saxa* și *Lacinschi* și în sfârșit tot ce poate dovedi, într'un oraș, de 300.000 locuitori, că a fost capitala unuia din cele mai puternice regate ale creștinătății și care este încă al treilea oraș al imperiului rusec”.

Cea mai splendidă dintre bisericile *Varșoviei* este catedrala Sf. Ioan. În stilul ei gotic cu turnuri și turnulețe dantelate, cu balustradele și contraforturile indispensabile ori cărei catedrale gotice, ea pare o elegantă fortăreață.

Sunt multe monumentele *Varșoviei*. Între acestea e însemnat castelul regal, construit de *Sigismund III*, mărit de August al II-lea și isprăvit de *Stanislaw-August*. Era pe vremuri plin de bogății literare și artistice.

La 1830—32 însă toate acele comori de artă și literatură au fost ridicate de Ruși și duse la *Petersburg* (*Petrogradul* de azi).

O sumă de alte palate vechi fac bogăția arhitectonică a *Varșoviei*. Unele sunt și azi proprietatea diferiților nobili sau bogătași, altele au fost transformate în reședințe de autorități publice.

Afară de palate, vechea capitală a Poloniei se mai laudă cu teatrul cel mare, în care pot încăpa la 2500 spectatori, cu palatul arhiepiscopal, cu zărmile, spitalul militar, palatul artileriei, bursa, vechiul palat al Universității, statuia lui *Sigismund al III-lea*, în bronz aurit, așezată pe un

târziu e un teatru în care mergi tot fluerând cu deosebire când știi pentru ce, nici că-ți pasă până ce un prost de glonț nu te salută silindu-te să stai locului cu capul sfredelit, sau cu vre-un braț sau picior găurit. De-ar fi numai din gloanțe războiul fie de pușcă ori tun, ar fi o jucărie, s'ar bate omenimea în tot anul de 2 ori, ar deveni un sport în secolul nervilor sdruncinați: Eu insumi — asemenea fiecăruia, poate, dintre dv. — mi-am închipuit cu mult mai teribil, mai îngrozitor efectul pușcăturilor. Vedeam înaintea mea numai brațe rupte și picioare deslipite, auzeam numai strigăte și vacete sperate, pământul mi-l închipuiam înghițit, în mormane de cadavre și pe întinderi de kilometri nu călcam decât pe carne și oase de om. Mă gândeam la *Peneș Curcanul*, care din zece câți plecase, rămăsese singur și și el cu brațul rănit și pieptul strivit. Și când colo ce să văd?... Puțin dar foarte puțin din toate acestea... Procentul morților variază între cifra 10—15 a răniților între 20—25 la sută. Cei drept, că pentru mulți; dar cu deosebire pentru multe chiar și un procent când e amestecat cu dragoste la răboiul morților, la milioane, e tot atâta ca și când s'ar fi prăpădit toată armata, ba chiar lumea întreagă.

Dar o mângâiere și pentru aceste...

Balsamul timpului generațiilor de astăzi le vindecă așa de ușor ranele încât nu cred că ni se vai mai da ocaziune să auzim sau cetim că luptători crezuți morți cari s'au reîntors după ani din prinoare își vor mai afla logodnicile în-

lăcrimate așteptându-i în amurg de seară, disperate în prag, cu ochii pierduți dealungul ultimului lor drum... A trecut romanticismul medieval și cu el s'au schimbat simțurile. S'au desbrăcat inimile de haina omului...

Ei, dar ce-i războiul? Unde dispar atâția oameni? Cum se nefericesc trei sferturi din acei ce sunt în război?

Asta nu o știți sunt sigur, după cum n'am știut-o nici eu.

Vă aduceți aminte din copilărie de povestea celui care oarecândva avusese un măgar și zi de zi îi dădura tot mai puțin nutremânt și lovituri tot mai dese, până ce în urmă fericit a strigat, că el și-a dresat măgarul să trăiască fără hrană. Și când bucuria îi era mai mare, sârmanul dobitoc și-a luat rămas bun dela viață. Cam așa și cu bietul soldat...

Face zi de zi marșuri indiferent că e lumină sau întunec, soare cu praful care îi înecă răsufierea, sau ploaie, vânt, cu glodul care îi suge puterea picioarelor, ninsoare, frig, care îl amortește. Și de-ar merge ca la o plimbare, ce bine i-ar fi dar „*Laufschritt*” ici și „*Laufschritt*” colo cu casa și cu masa în spate, o greutate nu mai puțin de 35 chg. Măncare? Ce dulce cuvânt! Ce odor de noțiune! Îți lasă gura apă la exprimarea lui... Durere, de multe ori nu o găsești cu săptămâna în dicționarul „*kuch*”-nei bietului soldat... Bucătăriile departe, cu roatele înglodate în nămol, în șirul nesfârșit de cară, se opintesc spre înaintare, și cu cai înaintași

patru ba șase și opt se chintiesc cu zile să jungă în urma trupelor cu mâncare caldă... nu pot... nu pot că e greu cazanul... și sunt silite să arunce hrana ce aduce viață la soldat...

Și așa trece o zi și două, și alte multe în urma lor până ce biata cătană istovită de sete și foame se răstoarnă în groapa de el făcută, ca să nu se mai trezească în veci.

Pat? Nici nu mai știi ce înseamnă... E că vânt turcesc sau chinezesc? Somn? Cine se fere de insomnie îi dau sfatul să nu-și măcheltuiască paralele pe la colegi de geaba năndu-și organismul cu narcotice, ci să se înroleze momentan ca soldat. Îi garantez eu contra a o sută, că în camera lui caldă sub plămă de mătasă și perina de puf nu o să doarmă așa de bine ca sub cerul liber cu ranița pe cap și cu vâlul frigului și a ploilor deasupra. Apă? Multe ape rele și fără gust am fost silite să beau în viața mea, dar ca în *Galiția*, nici odată. Pe lângă gustul de nămol mai are și un miros combinat din tot ce poate fi mai scârțos: petrol, fosfor și Dzeu mai știe ce... Și Doamne, bună e și aceasta când o ai, să-ți umezești buzele remi buzele uscate.

Tutun? Cum mai strângi la frunză și rădăcini uscate, le tai, le freci între palme, le arunci în pipa bărgăonească și sugi din nectarul dulce, ca și când ar fi cea mai fină specialitate.

Acestea sunt năpăștiile bietului soldat, ca să îi rod sufletul și-i scurtează zilele... Și în urma oaspeții nechemăți, părtași neclintiti ai războiului...

destal de 15 picioare, ce se razimă și el pe o coloană de marmoră albă, dintr'un singur bloc, înaltă de 29 picioare și statuia lui Copernic de Thorwaldsen.

Înlăuntrul Varșoviei stăpânitorii ridicaseră o cetate din care orașul să poată fi bombardat în vreme de revoluție. Dar întăriturile acelea nu puteau folosi de loc în cazul unui asediu și pentru că Varșovia prezintă o importanță strategică deosebită pentru Rusia, la 1883 se construi în jurul vechei capitale polone o centură de 15 forturi moderne, pe o lungime de 50 kilometri, întărind astfel voiniceste orașul. Nu-i vorba că războiul acesta uriaș a dovedit ce pot forturile față de uriașele obuze.

Varșovia este plină de palate. Înăuntrul, la porțile orașului, în afară până la o depărtare de 8 kilometri -- cum este palatul „Wila-Now” construit de Ioan Sobieschi și care conține o frumoasă galerie de tablouri și o bibliotecă; peste tot palate și iar palate. Piețele, stradele, grădinile, promenadele, nu sunt mai puțin numeroase în vechea capitală polonă.

La porțile orașului este o frumoasă șosea lungă de 2 kilometri numită Belvedere și care duce în încântătoare pădure Lachinschi, pe lacul căreia se întinde un fel de „Isola-bella” în miniatură: o insuliță împodobită de un palat.

Dar nu se încheie aci frumusețile Varșoviei și nici nu se pot enumăra în câteva rânduri.

Universitatea suprimată la 1830, a fost redeschisă la 1851, sub numele de „Școala Principală”, iar la 1869 a trecut cu toate școlile în rândul școlilor rusești, studiile făcându-se numai în limba rusă. Din punctul de vedere al instrucției, Varșovia ocupă un loc însemnat și nu-i lipsește nici una din școlile marilor capitale.

În 1874 erau în acest măreț oraș 172 stabilimente de instrucțiune, cu o populație școlară de 20.770 elevi și eleve.

După revoluția nenorocită dela 1830, guvernul rus a căutat să sfărâme ori ce stabiliment național polon, consacrat literelor, artelor, ori științei. Întreaga bibliotecă a „Prietenilor Științei”, din Varșovia a fost transportată la Petersburg. Biblioteca publică fondată la 1815 și care conținea 150.000 volume, cabinete de mineralogie, numismatică, istorie națională și 2000 plante exotice a fost la fel spoliată în 1830. La 1875 s'a fondat biblioteca universității imperiale din Varșovia. Aceasta are azi un număr considerabil de volume, cabinete de fizică, de chimie, psihologie, patologie, chirurgie etc.

Varșovia mai are azi un observator astronomic, un cabinet de zoologie și unul de botanică.

După aprigile lovituri ce le-a suferit eroica și nefericită Varșovie, nu mai este de așteptat să găsești aproape nimic din bogăția artistică și splendoarea vieții de altă dată a Poloniei. La Brezda în „Grüne Gewelbe” strălucesc acum a-

lei -- holera, disenteria, tifosul -- se ivesc, secerând victimele fără deosebire de grade și rușetate, de amic ori inamic... Sărmanii oameni sufocați cad dealungul drumurilor în largul șanțurilor, ca frunzele toamna, coloana trece înainte și ei rămân, rămân sărmanii fără ajutor, și fericiți dacă se ușrează dându-și sufletele în mâinile celui ce le-a dat... Așa se prăpădesc cei mulți, așa se nefericesc majoritatea aducându-și la suvenire din război, poliartrite dureroase, comacuri stricate și nervi ruinați, game în „lei” și acorduri în „Vai”, până la adânci bătrânețe...

Te cuprinde o mială desperată când vezi atâtea groază de nefericire, îți stă mîntea în loc și sufletu-ți revoltat nu află cuvinte de a înțelege atâtea barbarie și vandalism omenesc...

Dar... tăcerea-i ca mierea... și de acum din pătaniile mele și vitejiile corpurilor românești.

— (Galiția) la 19/X.

Dr. S.

Soldații noștri duc lipsă de blane de iarnă împotriva grozăviilor iernei. Cine are de acele să binevoiască a trimite la adresa: Hadse-lyzô hivatal, Budapest, Váci utca 38. Poșta le transportă gratuit.

cele rămășiți strălucite ale Poloniei, la Petersburg, în Moscova, pretutindeni, numai la Varșovia nu. Totuși nu s'a sfârșit totul. Prin muncă și sublim patriotism s'a înfișurat pe malurile lacului Zürich un muzeu polonez și chiar la Varșovia tot se mai găsește ceva. Colecțiunea de artă din palatul Potocki, galeria conților Ossolinski și muzeul de arte frumoase reprezintă o însemnată valoare artistică.

Dar pe unde au bătuit suferințele cele mai mari, pe acolo și mila omenească trebuie să fie mai largă, mai îndurătoare. Nicăiri, poate ca în Varșovia nu sunt mai multe societăți de binefacere. Numai una din acele societăți a fondat 19 aziluri. Spitalele oficiale și private sunt iarăși destul de numeroase.

Acum, după atâția ani, când toți cei morți în vremuri de groaznică amintire sunt oale și urcioare, tunurile bubuie din nou cu furie în preajma Varșoviei.

Nu va tresări însă nici în fundul mormântului nici cenușa lui Kosciuszko și nici nu va apare nici un alt erou național ca s'o apere căci Varșovia nu mai este a ei și cum este a unora, poate să fie și a altora. (Je.)

Situația în Cernăuți.

Românii sunt persecutați?

Arad, 30 Oct.

Populația bucovineană trece prin momente de groază nespūsă. De altminteri această populație, timp de două luni și mai bine, a fost într'o continuă și nesfârșită enervare și agitație.

Abia au ocupat Rușii orașele din Bucovina, și au și început plecările în masă ale populației austriace și evreiești, persecutată de Ruși... Plecau oamenii, luându-și femeile și copiii, își lăseau acasă, la discreția celui dintâi venit, averi, gospodării, abandonau situații create și fugeau numai pentru a-și pune viața în siguranță. Pribegeau bieții oameni în căutarea unui nou cămin...

Cernăuții și celelalte orașe din Bucovina, până ieri ocupate de Ruși, sunt azi din nou în mâinile trupelor austro-ungare.

Am descris împrejurările în cari au urmat evacuarea Cernăuților de către Ruși și intrarea trupelor austro-ungare în oraș.

În unele ziare rusești se spune, că în prima zi chiar a trupelor austro-ungare în Cernăuți și în celelalte localități bucovinene, au fost arestați mulți Rușeni învinuiți de trădare și după o judecată sumară, au fost uciși.

Se vorbește că sunt și câțiva Români cari ar fi suferit rigorile.

Ziarul bucovinean „Viața Nouă” care apare acum la Suceava, publică în numărul său recent un articol de fond cu numeroase pasagii șterse de cenzură, din care extragem următoarea încheiere:

„Ne sosesc din multe părți ale țării plângeri de prea mare asprime și de dureroase dovezi de neîncredere din partea acelor cari sunt chemați să poarte grijă de buna ordine și de siguranța în țară. Și aceasta este o jertfă, pe care, fie ea cât de grea, ni-o cere războiul. În aceste vremuri de ne mai pomenită cumpănă numai un singur gând trebuie să ne stăpânească și acesta este mântuirea patriei. Pentru aceasta varsă fiii noștri sângele lor pe câmpul de luptă, pentru aceasta trebuie să îndurăm și noi fără preget toate greutățile și neajunsurile.

Vor veni iarăși vremuri de pace, vremuri senine, și atunci vom ști să cerem socoteală și să tămăduim răniile războiului”.

Față de svonurile rusești despre cruzimile și execuțiile din Bucovina general-majorul Höfer, locțiitorul șefului statului major a dat următoarea desmintire:

— Rușii, necrutând sume însemnate de bani răspândesc svonul, că trupele noastre s'ar deda la cruzimi față de populația din Cernăuți și localitățile ocupate de noi în Bucovina. După aceste svonuri mai ales Românii sufer mult sub regimul austriac; mulți chiar ar fi fost executați.

Deși tendința acestor calomnii bătărane e foarte transparentă, cu toate acestea trebuie

să declar cu toată hotărârea, că nici o totă nu e adevărată din aceste svonuri și din alte svonuri rusești de felul acestora. Trupele noastre primite cu entuziasm unanim și autoritățile noastre au tratat totdeauna în mod loial populația bucovineană la care se bucură de multă încredere.

Special accentuez în mod hotărît, că Românii bucovienii n'au dat un singur prilej care ar fi invocat o intervenție din partea trupelor noastre, sau a autorităților noastre.

Dimpotrivă, întreagă populația se simte fericită, spre nemulțumirea inamicilor noștri, sub administrația austriacă. — Gen. major Höfer, locțiitorul șefului statului major.

Războiul.

ATAC RUSESC ÎN CARPAȚI.

Budapesta. — (Oficial.) pe frontul dela nord-est, ieri nu au fost lupte mai importante.

În zilele din urmă am respins încercările repetite ale Rușilor de a înainta în regiunea Turka. — Gen. maj. Höfer, locțiitorul șefului de stat major. (Bir. de presă al min. de interne.)

(Comuna Turka se află în sudul Galiției, câțiva kilometri depărtare de Carpați, aproape de pasul Uzsok.)

Succesele Germanilor la Varșovia.

Berlin. — (Oficial.) — Pe câmpul de luptă nord-est, atacul trupelor noastre continuă. În cele trei săptămâni din urmă am făcut prizonieri 13.500 de Ruși, am cucerit 30 tunuri și 39 mitraliere.

Pe frontul dela sud-vest nici o schimbare de ieri. (Bir. de presă al min. de interne.)

Luptele din Galiția.

Londra. — Lui „Times” i se anunță în 26 Octomvrie din Hod-Volinsk: Lupta ce o dau Rușii pe linia Sambor—San—Przemysl și Iaroslau e una dintre cele mai însemnate lupte, cunoscute de istorie. Tunurile bubuie mereu fără întrerupere. Pe întreg frontul se dă de 10 zile lupta cea mai crâncenă și ziua-noaptea trupele stau în focul cel mai violent. Rezultatul acestei lupte va fi, dacă și nu definitiv, în tot cazul însă de cea mai mare importanță.

Germanii înaintează spre Calais.

Kopenhaga. — Germanii au trecut canalul Yser la Dyxmuiden și spre sud de acesta. Pe drumul ce duce la Calais înaintează 20 mii de soldați Germani. (A. T. U.)

Respingerea Francezilor.

Berlin. — Dela cartierul general se anunță cu data de ieri:

La sud de Nieuport cucerim teren, spre vest de Lille trupele noastre înaintează, am cucerit mai multe forturi și poziții dușmane, făcând prizonieri 16 ofițeri englezi și mai mult de 300 soldați și luând 4 tunuri. Contraatacurile franceze și engleze le-am respins pe tot locul.

Asupra bateriilor franceze cari treceau în dreptul catedralei din Rheims, unde artileria dușmană are și un observator, a trebuit să deschidem foc.

În pădurile dela Argonne am scos pe dușman din mai multe tranșee, luându-le câteva mitraliere. Spre sud dela Verdun am respins un atac violent al inamicului și cu ocazia contraatacului trupele noastre au înaintat până la pozițiile principale ale dușmanului, pe cari le-au cucerit. Francezii au avut pierderi mari.

Cea mai crâncenă luptă a istoriei.

Rotterdam. — Aliații Francezi, Englezi și Belgieni au reluat cu înversunare ofensivă între Yperu și Rousselaere. Călători din Ostende spun că luptele de lângă Dixmuiden sunt din ce în ce mai crâncene. Bubuiturile bateriilor de pe mal și ale tunurilor de pe vapoare ține fără întrerupere, ziua-noaptea. Ostende e plin de răniți.

Germanii au trecut peste canalul Yser în mai multe rânduri, dar focul inamic și mai ales atacurile cu baioneta i-au aruncat îndărăt, însă fără ca să se fi decis lupta până acum. La Yser și dela Dixmuiden până la Yperu decurg lupte crâncene, cum nici nu s'au mai pomenit în istorie. De pe

mare vine ploaie de granate și șrapnele, care face grozave pierderi în oameni. Nu mai puțin dezastru fac și proiectilele germane în rândurile inamice.

Zilnic vin trupe noi care sunt trimise imediat în foc. Numărul răniților e colosal. Canalul Yser e plin de cadavre și roșii de sânge.

Kopenhaga. — „National-Tidende” anunță din Hazebroök: Când regele Albert al Belgiei a mers pe câmpul de luptă în mijlocul focului viu al dușmanului, generalii l-au rugat să evite pericolul, la care dânsul le-a răspuns:

— Nici viața mea nu poate fi mai prețioasă pentru patrie, decât a dvoastre. Aci e și locul meu, pe câmpul de luptă.

Cât va ținea războiul?

Kopenhaga. — Ziarul „Ruski Invalid” anunță: Acum e cert că pe câmpul de război dela răsărit vor continua operațiunile peste iarnă până pe la sfârșitul primăverii. Dacă împrejurări neprevăzute nu vor aduce complicații, cercurile competente cred că războiul se va sfârși cam la un an dela erumperea lui.

Corp de armată — de spioni.

Mai toți soldații reîntorși de pe câmpul de luptă povestesc că Rușii au un serviciu excelent de spionaj și pe o scară întinsă. Așa se spune că uneori au fost descoperiți în imediata apropiere de fronturile noastre, telefonisti ruși, prin vizuini și fântâni, cari informau pe ai lor despre poziția trupelor noastre. Un oficer de ai noștri reîntors de curând din Galiția afirmă că Rușii ar avea un corp întreg de armată înstruit pentru spionaj, așa că trupele noastre trebuie să fie foarte vigilente.

Luptele dela Ivangorod.

Petrograd. — Agenția telegrafică din Petrograd anunță: Intre Radom și Ivangorod au loc dese lupte. După cum am anunțat în linia de foc și la avantposturi luptau „husarii magyarski”, dar se pare, că aceștia n-au putut fi oprți pe întreg frontul. Luptele sunt foarte crâncene, pentru că soldații armatei austro-ungare se jertfesc până la moarte. Se luptă atât de viteaz și atât de hotărâți, încât de multe ori numai prin aceasta se decide lupta.

Deschiderea sobraniei.

Sofia. — Ministrul președinte Radoslavow, în numele regelui Ferdinand a deschis sobrania cu următorul mesaj:

„Anul trecut ieșind din războiul lung și greu, dar purtat cu abnegațiune și puseveranță fără pereche — poporul bulgar și guvernul a năzuit ca să vindece rănile trecutului apropiat, să recâdească puterea țării și să deschidă izvoarele noi ale buneii stări. Activitatea noastră rodnică și pașnică a fost întreruptă de războiul cel mai mare și mai crâncen al istoriei. Având în vedere acest război în plină curgere, guvernul meu a fost de părerea că Bulgaria trebuie să proclame neutralitatea în interesul viitorului său și să păstreze această neutralitate în mod loial, conform intereselor patriei și a convențiunei internaționale. Mulțumită acestei atitudini guvernul întreține raporturi normale cu toate marile puteri, reușind să îndulcească raporturile și cu vecinii, ceea ce după schimbările de anul trecut și în mijlocul evenimentelor cari se lasă astăzi asupra Europei — e atât de necesar.”

După luptele dela Varșovia și Ivangorod.

Berlin. — Despre luptele, cari au avut loc la stânga de Vistula, pe linia Ivangorod—Varșovia, ne putem construi acum un tablou clar. Înaintarea și gruparea trupelor germane și austro-ungare la stânga Vistulei între Sandomir și Novogeorgievsk s'a terminat în 13 Octomvrie. Raportele rusești observă că gruparea aceasta a armatelor germano-austro-ungare nu s'a făcut în scopul unui atac, ci în scopul apărării, deoarece altcum Rușii ar fi pătruns fără nici o pedecă în Silezia prusiacă.

Rușii au trecut peste Vistula în trei puncte: Varșovia, Gora—Kalvarja și Ivangorod. Se poate constata, că în toate 3 direcțiile ofensiva lor a fost fără rezultat. În a 7 zi de luptă, în 20 Octomvrie aripa stângă germană, a fost atacată cu

o așa forță încât s'a văzut contrânsă să-și adune toate forțele pentru ca să împiedece înconjurarea armatei de către trupele rusești. Armata germană avea să ia poziție nu numai față de armata rusească ce înainta dela Ivangorod, Gora—Kalvarja și Varșovia, ci și față de armata care venia dela nord pe linia Varșovia—Novo—Georgievsk, ceea ce foarte natural a avut ca urmare gruparea în un nou front.

Germanii au rămas încă la nord dela Loviz și spre ost dela Skieniewiczze, Rava și Tomasov, iar Radom e încă în posesiunea noastră. Aripa dela sud, unde luptă și trupele noastre nu și-a schimbat pozițiile.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 30 Octomvrie 1914.

Aniversarea nașterii M. S. reginei Maria a României. Ieri, Joi, M. S. regina Maria a României a sărbătorit a 39-a aniversare. Născută la 1875 ca principesă de Coburg și Gotha, M. S. se înrudește de aproape cu împăratul Germaniei, regele Angliei și țarul Rusiei.

Ca și M. S. regina Elisabeta și noua regină iubește cu deosebire portul nostru național, obiceiurile, tradițiunile și legendele noastre populare.

Societățile de binefacere găesc în M. S. o înaltă protecție, de asemeni și artiștii și societățile artistice sunt patronate cu multă bunăvoință de M. S.

Intru mulți ani!

2 Octomvrie 1866, 2 Octomvrie 1914. Ce fatală coincidență: Prima călătorie a prințului Carol la Curtea-de-Arges s'a făcut în 2 (14) Octomvrie 1866, va să zică înmormântarea se face chiar în ziua aniversării a 48 tot în Curtea de Arges. Iată ce se poate citi în „Memoriile” sale:

2 (14) Octomvrie. — Deja pe la 6 ore dimineata plecăm peste muni (dela Câmpulung) la Curtea-de-Arges.... Pe la amiază prințul sosește la ținta călătoriei, unde zace lângă Arges, în adevărata uitare de lume, un mic giuvaer al arhitecturii, biserica episcopală a Curtei-de-Arges. Din nenorocire însă, această minunată clădire se află într'o stare tristă; interiorul e distrus de foc; trăsnetul a izbit unul din turnuri și un zid a fost stirbit de un cutremur de pământ. Din fericire frumosul monument arhitectonic e întreg din piatră, așa că n'au ars decât părțile de lemn, întrebuintate la înfrumșetarea interiorului.... Orașelul Curtea-de-Arges, la 3 klm. dela biserică, a fost în veacul al 13-lea reședință princiară. Orașelul zace într'o poziție plăcută în valea largă a Argeșului, împresurat în depărtare de muni de o formă frumoasă. Astăzi e plin de pitorească viață alcătuită de porturile peștrite ale populațiunei țărănești”...

Și aici au să se odihnească rămășițele pământești ale micului Prinț dela 2 Oct. 1866, devenit Marele Rege al României independente, la moartea sa. *V. Gh. Borgovanu, prof.*

Moartea unui erou. Ni se scrie din Panciova: Cu voie bună a plecat pe câmpul de luptă Pavel Secheșian, sublocotenent în rezervă și vicenotar comunal în frunțașă comună românească Petre, din comitatul Torontal. Când și-a luat rămas bun dela ai săi și dela prieteni și cunoscuți, tuturor le-a zis „La revedere”!

Această revedere s'a și întâmplat, vai! însă, cu totul în alte împrejurări de cum a gândit Pavel Secheșian. El s'a reîntors de pe câmpul de luptă, însă nu viu, ci mort. Un blăstămat glonte dușman i-a stins lumina vieții, lăsând acuma cu totul orfan pe îngerașul lui, pe micuțul și nevinoșatul Victor, care înainte cu vre-o doi ani a rămas orfan de mamă.

Pavel Secheșian a luptat pe câmpul de luptă în Serbia, dincolo de Sava, pe pământ dușman. Lupta decurgea înverșunată și de-o parte și de alta. În ploaia de gloanțe, el își părăsește locul lui scutit, ca să poată vedea mai bine mișcările dușmanului. A plătit însă cu viața această faptă eroică, căci un glonte dușman îl nimereste în inimă, iar cu o jumătate oră mai târziu Pavel Secheșian a fost mort.

„Duceți-mă de aici și îngropați-mă în pământul patriei”, — au fost cele de pe urmă cuvinte ale lui. Tovarășii lui de arme l'au îngropat în comitatul Iarak, în Croația, de unde nevasta lui, a dorit să-l ducă acasă în Petre, comuna-i natală.

Duminecă, în 25 Octomvrie n. a avut loc înmormântarea eroului nostru Pavel Secheșian, având o înmormântare grandioasă, așa cum se vede vine unui adevărat erou.

Odihnească în pace și bunul Dumnezeu să crotească pe micuțul Victor Secheșian, orfanul roului nostru. — *Frunză.*

Ultima oră.

† Dr. Alexandru Bogdan.

La încheierea ziarului primim din Brașov dureroasa veste că distinsul profesor și poetul nostru Dr. Alexandru Bogdan, locotenent în batalionul 24 de glotași, a căzut mort pe câmpul de luptă, în 20 Oct. n., la de o granată rusească.

Când deplângem împreună cu cei ce l'au iubit și stimat moartea dureroasă a distinsului profesor, transmitem adânc întristată milii sincerele noastre condoleanțe.

Odihnească în pace.

LUPTELE NOASTRE ÎN GALIȚIA ȘI ÎMPOTRIVA SĂRBILOR.

La încheierea ziarului primim dela d. președinte al comitatului următoarea telegramă:

Budapesta. — Oficial. — Ofensiva noastră în Galiția și Polonia-rusească a trebuit s'o întrerupem, pentru ca să se poată lua măsurile potrivite împotriva forțelor preponderante rusești ce vin de către Varșovia.

Aceasta s'a întâmplat din indemn propriu, la de vre-o forțare din partea inamicului.

Svonurile răspândite despre învingerile rusești sunt absolut lipsite de temei. Grosul forțelor noastre rezistă tenace în poziții întărite, luate de inamic, la gura râului San prin Przemysl până în Carpați. Trupele rusești cari invadaseră comitatul din nord-ostul țării noastre le-am împins de parte dela granița țării și continuăm a le alunga aproape în întreaga Bucovina și teritoriile invadate cu țara noastră le-am curățit complet de inamic.

Sucesele ce am obținut în zilele trecute în privința Sârbilor ne dau nădejde pentru continuarea acțiunii noastre victorioase.

După o știre oficială din Berlin sosită în acest moment, flota turcească a început pe Marea Neagră războiul împotriva Rușilor. — *Cont. Tisza.*

A ISBUCNIT RĂZBOIUL TURCO-RUS.

Berlin. — A. Wolf. — Agenția T. rusească anunță:

— Un cuirasat turc a bombardat orașul Teodosia, pe peninsula Crimeea. Bombele au lovit gara căii ferate, catedrala, biserica grecească și au stricat magazinele din port și de pe molou. 1 soldat a fost ucis; banca de export rusească a fost incendiată. La ora 10 și jumătate cuirasatul turc s'a depărtat. Cuirasatul „Hamidie” a sosit în fața orașului Rossijsk, să mând orașul să capituleze și să extradeze tezaurul statului, amenințând că în caz contrar va bombarda orașul. Consulul turc cu întreg personalul a fost arestat.

Apoi, „Hamidie” s'a depărtat.

GERMANII ÎNVING.

Berlin. — „Daily Telegraph” scrie: De lungul țărâmului mării luptele continuă cu vialență. Germanii fac sfertări uriașe, aducând mereu trupe noi, ceea ce va crea aliaților o situație critică.

FLOTA TURCEASCĂ PE MAREA NEAGRĂ.

Din Frankfurt se anunță că întreaga flotă turcească a ieșit pe Marea Neagră. Această mișcare a flotei turcești se crede că e în legătură cu pregătirile militare ce s'au observat în Turcia de o vreme.

Redactor responsabil: **Constanțin Sava.**